

R

Rakveres baseerunud 1. eskadrilli ülema kapten August Orava hukkimisest pajatas pikemalt 1930. aasta 4. veebruaril Virumaa Teataja.

ANDRES PULVER

andres.pulver@virumaateataja.ee

August Orav tõusis üheistmelisel hävitajal Gourdou-Lesurre GL-22 Rakvere lennuväljalt õhku kell 13.45. Enne lendu teatanud kapten, et tal on sel õppeleenu kavvas ka “seljalilend” ehk surmasõlm.

Lennuk tiirutas umbes veerand tundi linna kohal ja suundus seejärel Papiaru poole, kus lendur 800–1000 meetri kõrgusel surmasõlme tegi. Kui lennuk jõudis tagasi normaalasendisse, kaotas see aga tasakaalu ja kukkus kivina alla.

Lennuväljal märgati õnnetust ning leitnant Läte tõusis lennukiga õhku, et õnnetuspaik kindlaks teha.

Uhke mälestuskivi kapten Orava hukkimispaigas on praeguseks üpris sammaldunud.

VLADISLAV MUSAKKO

kõrtsist umbes kilomeetri kaugusel heinamaal asuvasse kaasikusse, see oli otsekui lennuki tükke täis pillutud. Kapten Orava surnukeha, mille pea oli tundmatuseni purustatud, lebas lennuki rusude vahel.

Kaitsevälased suutsid suure vaevaga rusud kõrvaldada ja surnukeha kätte saada. “Paksu lenduririetuse peale vaatamata oli ka keha kohutavalt purustatud,” kirjutas Virumaa Teataja.

Surnukeha pandi reele ja toimetati linna surnukuuri, õnnetuspaika jäeti valve. Kuigi maa oli korralikult külmunud, oli lennuki mootor üleni maasse tunginud. Kõik lennuki osad olid sedavõrd purunenud, et kasutuskölblikku polnud midagi.

Järgmisel päeval saabus Tallinnast “eriteadlaste komisjon”, mis asus selgitama õnnetuse põhjusi. Kuna lennukist õieti midagi järel polnud, ei saanud komisjon kindlaid järeldusi teha. Mõned osad võeti uurimiseks Tallinnasse kaasa. Ajalehe andmetel oli õnnetusse sattunud lennuk olnud “täiesti korras ja võrdlemisi uus”. Pealtnägijate arvates põhjustas aga katastroofi surmasõlmest väljumisel tekkinud pingetest johtunud lennuki kandepindade murdumine.

1930. aasta 6. veebruaril Virumaa Teataja aga annab teada, et kõrge komisjongi sattus vaat et surmasuhu. Tallinnast saabusid Avio õppelennukiga Rakverre õnnetust uurima õhukaitse staabiülema kolonel Richard Tomberg ja Inglise major Alfred Conrad Collier, kes viibis Eesti lennuväe juures instruktorina.

“Sõit Rakverre õnnestus hästi. Mootor töötas suurepäraselt ja maandumine sündis õnnelikult. Jõudnud lõpule katastroofi uurimistöödega, pöördus

lennuk laupäeval Tallinna tagasi. Kuni Aegviiduni läks lend hästi. Seal tekkis aga korraga mootoris rike ja paratamatult oldi sunnitud maabuma. Ümber ringi asuvad aga sügavad metsad, mis maabumise tegid keeruliseks. Mõni sekund hiljem laskuski “Avio” ebasoodsal maastikul keset metsa asuvale põllulapikesele. Laskudes küntud põllule, lennuk sai väiksemaid vigastusi, kuna mõlemad lendurid jäid terveks. Edasilend osutus aga täitsa võimatuks, ja seepärast toimetati aparat raudteel Tallinna,” kirjutas ajaleht.

Tasub meenutada, et Salla vallast pärit Richard Tomberg oli 1930. aasta suvest kuni Eesti iseseisvuse kaotamiseni õhukaitse ülem, 1940. aastal ülenitati ta kindralmajoriks. 1940. aasta sügisel sai temast 180. Eesti laskurdiviisi ülem.

Enne sõja algust ta aga vabastati ametist ja saadeti Moskvasse “kursuste”. 1944. aastal Tomberg arreteeriti, süüdistatuna Eesti ettevalmistamises inglaste kallaletungiks Venemaale. Koju pääses Tomberg 1956. aastal ja ta oli ainus Eesti kindralitest, kes nõukogude vangilaagrites ellu jäi. Tomberg suri 84-aastaselt.

Alfred Conrad Collier elas veelgi kauem, üle 90 aasta. Tema jõudis aastatel 1934–1937 olla Suurbritannia lennuväeatašee Moskvas ja kerkida Tombergiga sama aukraadini. Briti lennuväes oli ta viitsemarsal, mis aga vastab muude maade kindralmajorile. Collier löödi ka rüütliks.

Kapten August Orav oli hukkimis hetkel 33 aasta vanune, ta oli üheksa aastat abielus olnud ja kaheksaastase tütre isa. Sündis 1. eskadrilli ülem Viimsis, hariduse sai Tallinnas Westholmi gümnaasiumis ja hiljem kaubanduskoolis.

Esimese maailmasõja ajal lõpetas August Orav Gatšina lipnike kooli ja teenis rindel ohvitserina. Vabadussõja ajal oli ta ajalehe andmetel Tallinnas Kaitseleidu ülemaks, kuid sellele kinnitust leida ei õnnestunud.

Edasi teenis ta Tallinna komandantuuris adjutantina, seejärel astus aga lendurite kooli ja pärast lendurikutse omandamist kinnitati ta tagavaraeskadrilli lenduriks.

10. septembril 1925 määrati Orav 2. eskadrilli pommituslennukite rühma ülemaks. Rakveres baseerunud 1. eskadrilli rühmaülemaks määrati Orav 1928. aasta 1. juunil, vaid veidi üle kahe kuu hiljem sai temast eskadrilli ülema asetäitja. 1929. aastal anti talle vabariigi aastapäeval kapteni aukraad,

15. detsembril kinnitati aga mees 1. eskadrilli ülemaks.

“Kaasteenijate hulgas tunti Oravat kui tublit ja tagasihoidlikku seltsimeest. Alluvatega oli ta vahetult alati hea ja perekonnaelu peeti neil haruldaselt õnnelikuks. Õnnetus lõi ka lootusrikka mehe eluniidi läbi ta paremas eas,” kirjutas Virumaa Teataja.

4. veebruaril saadeti August Orava surnukeha rongiga Tallinnasse, kus see järgmisel päeval kaitseväge kalmistul mulda sängitati.

1930. aasta oktoobris paigaldas lenduri lesk Herta-Emilie mehe hukkimiskohale mälestuskivi. Sõjatuultes puges Herta-Emilie Eestist, naine suri 2000. aastal Torontos kaks kuud pärast oma sajandat sünnipäeva. Tütar Vaike Renate Tensuda suri 1977. aastal Saksamaal.

Kapten Orava saatuslik “seljalilend”

90 AASTA EEST VIRUMAAL

Peagi silmas ta lennuväljast paari kilomeetri kaugusel heinamaal olevas metsatukas lennuki rususid ja andis sellest koha peale tiirutama jäädes lennuväljal viibijaile märku. Sealt saadeti kohe velsker mootorrattaga sündmuspaigale, hulk kaitsevälasi järgnes hobustel.

Lennuk oli kukkunud Tõrremäe

Mõned nädalad tagasi oli Virumaa Teatajas märkamatu mälestuskivide loos põgusalt juttu Rakvere külje all hukkunud lendurist August Oravast. Täna peatume mehe viimsel lennul pisut pikemalt.